

Komáromi Lajosné
JÁTÉKOS ZENEBONA
Mondókák, dalok, zenei játékok
gyermeknek és felnőtteknek

Komáromi Lajosné

JÁTÉKOS ZENEBONA

Mondókák, dalok, zenei játékok
gyermeknek és felnőtteknek

NOVUM

Szakértő:
Regősné Gömöri Csilla
zeneóvoda-vezető, Magyar Óvodapedagógiai Egyesület tagja

A borítón és a könyv belsejében
Raffainé Hajik Katalin jánoshalmi naív festőművész alkotásai találhatók

Illusztrációk:
Elek Lívía

Borítóterv:
Boldog Dániel

Fotók:
Mészáros Márta

Kották:
Jankovics Andrea

A kötethez tartozó CD hanganyaga kizárólag a vásárlóink számára érhető el a weboldalunkon.

© Komáromi Lajosné, 2012
© Novum Könyvklub Kft., 2012

A kiadó a kiadói jogot fenntartja. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű,
sem annak része semmiféle formában nem sokszorosítható.

ISBN 978-615-5029-22-6

Készítette: Novum Könyvklub Kft.
www.novumkonyv.hu
A kiadásért felel a kiadó ügyvezetője
Felelős szerkesztő: **Jankovics Andrea**
Szerkesztők: **Bozsik Rozália, Manxhuka Afrodita**
Irodalmi lektor: **Gellér Tibor**
Tördelés, nyomdai előkészítés: **Boldog Dániel**

Pannónia Nyomda Kft.
Felelős vezető: Halász Gábor

AJÁNLÁS

A szerző, Komáromi Lajosné – a kiváló óvodapedagógus – *Játékos zenebona* című új kötettel jelentkezett. Előző, *A játék természetes örömeivel* című szakkönyvétől eltérően, ebben a felnőttek kisgyermekkel való csoportos, illetve egyéni zenei foglalkozásaihoz nyújt kitűnő elméleti és igen hasznos gyakorlati útmutatást.

A kötet három fejezetre bontott tartalmának elméleti alapját a Kodály Zoltán által fémjelzett zenepedagógia, illetve ennek Forrai Katalin által a kisgyermekkorra kidolgozott anyaga és módszertana adja. Ezek alapján a szerző szép ívben fogja egybe a személyiséget – az érzelmeket, a szociális, az értelmi és testi képességeket – fejlesztő tevékenységeket, az ölbéli játékoktól a kisiskolásokkal való közös énekes-táncos mozgásformákon keresztül a csoportos hangverseny-látogatásokig.

Ezek jelentőségét nem lehet eléggé hangsúlyoznunk, amikor az általános és zenepedagógiai gyakorlatunk főként az individuális fejlesztésekre, illetve a fejlesztések egyes részterületeire koncentrálnak, például szólóéneket, hangszerjátékot. E könyvben éppen a kollektív fejlesztésen, s azon belül az egyéni képességek komplex kibontásán van a hangsúly, amelyen átérződik a szerző több évtizedes óvodai zenepedagógiai tapasztalata és annak összegzése. Mindezek mellett külön kiemelésre méltó a zenei élmények megteremtésének és ismétlésének előtérbe helyezése, amely már kisgyermekkorban is különösen fontos.

Újdonság a könyvhöz tartozó CD-melléklet. A közölt dalok immár nem csak kottaképileg vannak jelen a kötetben, hanem hangzó formában is. Mintául szolgálnak, ebből következően nemcsak a szerző tolmácsolásában hallhatjuk őket, hanem gyermek-, esetenként női- és férfihangon.

A könyv tartalmi pozitívumait nagyban emeli annak kidolgozottsága, esztétikuma. Kitűnő a szerkesztése, és fantasztikusan szépek a témához, dalhoz illeszkedő naiv festészeti alkotások, *Raffainé Hajik Katalin* képei, amelyek a dalszövegeket illusztrálják, kedvet ébresztve az adott zenei tevékenységhez. Dicséretet érdemel a könyvben a színek használata az áttekinthető tagolás, a fontosabb részek kiemelése érdekében. Jó érzés kézbe venni a könyvet. Nemcsak azért, mert a feldolgozott téma minden, kisgyermek közelében lévő felnőttnek érdekes, hanem azért is, mert külső megjelenési formája, esztétikuma tovább- és újraolvasásra, a tartalom egyre mélyebb megismerésére ösztönöz.

Ajánlom a könyvet mindazoknak, akik hivatásszerűen vagy éppen szülői szerepükből fakadóan szeretnek a kisgyermekkel foglalkozni. Akiknek fontos a felnövekvő generáció majdani lelki és testi minősége, a gyermekek személyiségének harmonikus fejlesztése, akik elengedhetetlennek tartják, hogy a rájuk bízott „kis emberek” mindennapjai örömeikben, zenei és esztétikai élményekben gazdagok legyenek.

Róbert Gábor
zenepedagógus

AJÁNLÁS

Komáromi Lajosné *Játékos zenebona* című könyvét kézbe véve nagy örömmel tapasztaltam, hogy a gyermekkori zenei nevelés minden területét felölelő gyűjteménye ez. Már a könyv címe is figyelemfelkeltő, hiszen a kicsik körében a zenét gyakran nevezik zenebonának. Az éneklés akár a családban, akár közösségben nagyon nagy esemény, mert közelebb hozza egymáshoz a családtagokat, barátokat, ismerősöket, sőt oldja a feszültségeket is.

A kötet tartalomjegyzéke és kottatára jól áttekinthető, így mindenki kiválaszthatja a számára megfelelő részt. Kiránduláshoz, a szabadban játszható játékokhoz is ügyesen összeválogatott dalok találhatók a kötetben, amelyet bármikor fellapozhatunk, sőt az állatokról és a növényekről, az ünnepkörökről is minden fellelhető. A család mindennapjaiban az édesapák, nagypapák is nagyszerűen használhatják az egyes fejezeteket, melyekkel felidézhetik gyermekkoruk kedvenc dalait.

Miközben együtt énekelünk a gyerekekkel, a barkácsoláshoz, a rajzoláshoz, a hajtogatáshoz és az egyszerűbb hangszerek elkészítéséhez is számos ötletet meríthetünk a könyvből. Külön fejezet foglalkozik a meséléshez és bábozáshoz kapcsolódó dalokkal. A szerző tudatosítja a kötet használóiiban, hogy a gyakorlatok közben milyen képességek fejlődnek a kisgyermekben. Rendszeres játékos éneklésre, zenehallgatásra és közös tevékenységekre biztatja a családokat. A kiadványban megtalálható irodalmi és zenei tartalmak játékosan nevelnek újszülött kortól egészen az alsó tagozat 3–4. osztályáig.

Ez a komplex gyűjtemény nagy segítség lehet az óvodapedagógusokon kívül a felcseperedő gyermekek szüleinek is. A mellékletben található CD hozzájárul a helyes hangformáláshoz, intonáláshoz és a hangoztatáshoz. Az illusztrációk hangulatilag jól kiegészítik a kötet tartalmait. A tematikusan szerkesztett kiadvány jó kedvcsináló a kicsik és nagyok együttlétéhez otthon, az óvodában, az iskolában és a napköziben.

A szerző, Klárrika nagy munkával, ugyanakkor érezhetően hatalmas szeretettel végezte gyűjtő-szerkesztő munkáját. Ehhez szívből gratulálok, és kollégáim nevében is hálás vagyok a könyv létrehozásáért a kiadónak, s előszeretettel tervezem a használatát.

Regősné Gömöri Csilla
óvónő, zeneóvoda-vezető

ELŐSZÓ

Kedves Felnőttek!

Legfőbb kincsünk a gyermekünk. Elsődleges feladatunk a róla való gondoskodás, fejlődésének elősegítése, s legszebb álmunk az ő boldogsága! A magam tudásával és tapasztalatával ahhoz kívánok Önöknek segítséget nyújtani, hogy énekkel-zenével mit és hogyan lehet ezért tenni otthon a családban, a 0–7 éves korosztály körében és a nevelő-oktató intézményekben.

40 éve vagyok az óvodapedagógusi pályán, 16 éve vezetek zeneóvodai csoportokat, emellett gyakorló édesanya és háromunokás nagymama is vagyok. Hiszek a zene felemelő erejében. Ez a hit és a sokéves gyakorlati tapasztalat indított és bátorított fel e könyv megírására.

Közös énekléssel, mondókázással, vásárolt vagy otthon készített hangszerekkel történő ritmusjátékokkal, értékes zene hallgatásával hihetetlen eredmények érhetők el gyermekeink személyiségének harmonikus fejlődésében. Mindez hozzásegíti őket ahhoz, hogy zeneszerető emberekké váljanak, s kiegyensúlyozott, boldog gyermekként, majd felnőttként éljék életüket.

Ezek a gyermekekkel folytatott közös énekes-zenés tevékenységek a felnőttekre is kedvezően hatnak, nagyszerű családi élményekre adnak lehetőséget, s rendkívüli módon erősítik a szülő–gyermek kapcsolatot.

Kaphatók már szép kivitelű mondókás énekeskönyvek, melyeket a szülők szívesen megvásárolnak gyermeküknek, és azokból együtt próbálnak énekelni, mondókázni. Sok-sok kiadványban szerepel már az, hogy MIT, vagyis az énekes-mondókás anyag; viszont a szülők többsége – nyilván önhibáján kívül – nem tudja a MIÉRT-et: mégpedig, hogy miért van olyan nagy szükség az éneklésre, a mondókázásra, az énekes játéokra, a zenehallgatásra – arra, hogyan hatnak ezek a gyermekekre. Sokan, ha ezzel tisztában is vannak, nem ismerik a HOGYAN-t, a megvalósítás módját. Ám azt is tudom, hogy van érdeklődés e nagybetűs kérdések iránt.

Ebben a könyvben az érdeklődő szülők és pedagógusok már kipróbált és bevált, konkrét gyakorlati tanácsokat, ötleteket, magyarázatokat kapnak ahhoz, hogy minél tudatosabban, ugyanakkor örömteli módon és egyre eredményesebben foglalkozhassanak gyermekeikkel.

Megfelelő zenei anyagot és módszerbeli segítséget találnak ahhoz, hogyan alakítsák ki gyermekeikben a zenei érdeklődést, a zeneszeretetet, hogyan énekeljenek, mondókázzanak, játsszanak, zenéljenek gyermekeikkel, hogy az érzelmi, értelmi, testi és zenei képességek minél inkább fejlődhessenek e tevékenységek közben. Mégpedig nem direkt tanítással, hanem játékos formában, a szülő–gyermek közös tevékenységén, együttes élményén keresztül.

E könyv tehát nem más, mint szakmaisággal is alátámasztott gyakorlati útmutató, amelyet szöveggel, ábrákkal, színes képekkel és CD-lemezzel, csokorban nyújtok át Önöknek. Szolgáljon a családban a gyermekek és szülei, az intézményekben a gyermekek és a pedagógusok közös öröme, testi-lelki épülésére a zene hullámhosszán!

Fogadják szeretettel!

Komáromi Lajosné
óvodapedagógus

ÚTMUTATÓ A CD HASZNÁLATÁHOZ

A CD-lemez célja, hogy azok a szülők, akik nem tudnak kottát olvasni, megtanulhassák a dalokat, és mindenki meghallgathassa a könyvben bemutatott zenei játékokat.

A mondókákat nem mondtuk fel a lemezre, s nem jelöltük a tartalomjegyzékben sem azok igen nagy száma miatt, nem pedig azért, mert kisebb értékűek volnának, mint a dalok.

A könyv végén található a CD tartalomjegyzéke, így minden dal könnyen kikereshető. Ugyanakkor a könyvben minden dal megkapta azt a jelzést, mely megmutatja, hogy hányas témakör szerinti „csomagban” található.

A több versszakos dalok általában egy versszakkal hallhatóak a lemezen; sokuk a második versszak-tól kezdve elhalkul. E megoldás választásakor az vezérelt, hogy minél több dal és zenei játék kapjon helyet a lemezen; egyébként pedig a dalok valamennyi versszaka megtalálható a könyvben.

A CD-lemez kizárólag a könyv mellékleteként szolgál. Nem szeretnénk, hogy önálló életre keljen, s a szülőnek a gyermekkel való együttes tevékenységét helyettesítse. Természetesen igyekszünk rajta kellő színvonalat, vonzó énekes hangulatot biztosítani, de nem törekedtünk a tökéletességre, nem is profik énekelték fel. Egy-két hamis hangtól sem riadtunk vissza – ezzel is azt üzenjük, hogy saját és gyermekeik éneklése során Önök se tegyék! Énekelni szerető, tisztán énekelni igyekvő jánoshalmi gyermekek és szülők hallhatóak a lemezen. Meghallhatják rajta a szülőre figyelő, a dalt megtanulni próbáló, a szülővel boldogan együtt játszó gyermeket s a gyermekét a saját példáján éneklésre, az éneklés szeretetére nevelő szülőt, akinek igazi élmény a gyerekével való zenei foglalkozás.

A zenével nemcsak zenét tanulunk... az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, féltékenységből kigyógyít. Koncentrál, testi, lelki diszpozíciókat javít, munkára kedvet csinál, alkalmazkodóbbá tesz, figyelemre, fegyelemre szoktat, egész embert mozgat, nemcsak egy-egy részét... Fejleszti a közösségi érzést, kifejleszti a minden emberben meglévő zeneérzékét, s ezzel megadja a zenei műveltség alapját, amivel azután szebbé, gazdagabbá teszi egész életét.

Kodály Zoltán¹

Az ének, a zene gyermekre gyakorolt hatása

Hosszú évek tapasztalatából tudom, hogy a szülők többsége számára gyermekük értelmi képességeinek hatékony fejlődése a legfontosabb. Úgy gondolják, hogy ezt tanulással, a gyermek tanításával lehet a legeredményesebben elősegíteni, mégpedig minél több ismeretanyag elsajátításával.

Valójában azonban **a kisgyermek életében a direkt tanítás csak az iskoláskorban kezdődik. Korábbi, a születésétől hétéves koráig tartó életszakaszaiban az érzelmi beállítottság, a megtapasztalási és tevékenységi vágy s maga a játék a legfőbb jellemzője és életkori sajátossága a gyermeknek. Fejlődését is ezek figyelembevételével és alkalmazásával segíthetjük.**

A másik dolog, amire sok szülő – nyilván a megfelelő tájékoztatás hiányában – nem is gondol, hogy a gyermek egész személyiségének fejlődésére – értelmi képességeinek fejlődésére is – milyen erőteljes hatással vannak az énekes-zenés tevékenységek.

Márpedig rendkívül komplex módon segítik az egész személyiség harmonikus fejlődését. Vajon miben rejlik ez az összetett hatás? Többek között abban, hogy **a zene a kisgyermek életkori sajátosságainak megfelelően érzelmileg hat, feszültséget old, hangulatot teremt, mozgásra készítet, önkifejezésre és önfelelt játékokra ad lehetőséget.**

Továbbá abban, hogy a zenének mint művészi tevékenységnek a **jobb agyféltekére kifejtett hatása transzferálódik, és mozgósítja a bal agyféltekét is. Így a zenével kicsi korától kapcsolatban álló gyermek könnyebben tanul, s minden más tevékenységet sikeresebben végez. Természetesen ő mindig kiegyensúlyozottabb és érzelmileg is gazdagabb lesz, mint azok a társai, akik nem élvezhették a zene jótékony hatását.**

Arról itt nem beszélek, hogy az énekes-zenés tevékenységek hogyan fejlesztik a gyermek zenei képességeit. Egyértelműen fejlesztik, s a továbbiakban erről még sok szó esik. Egy-egy játék vagy

¹Kodály Zoltán: *Visszatekintés I.* 304. o.

játékcsoport végén dőlt betűvel jelzem, hogy mely zenei képességek fejlődnek legfőképpen azok által. Valójában ebben a fejezetben éppen arra szeretném a figyelmet felhívni, hogy **a zenei nevelés nemcsak a zenei képességek fejlődését eredményezi** – mint ahogy azt sokan, még a pedagógusok között is hiszik –, hanem **hozzásegíti a gyermeket, hogy értelmes, értékes, egészséges, kiegyensúlyozott, kreatív, boldog emberré váljék.**

Vegyük sorra röviden, hogy az énekes-zenés tevékenységek gyermekünk mely személyiségjegyeit és hogyan fejlesztik!

ÉRZELMI ÉS SZOCIÁLIS KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSE

A zene mindig közvetlen érzelmeket kelt, ami a gyermek cselekedeteit befolyásolja, motiválja, érzelmi skáláját gazdagítja. A dalok éneklése, illetve a zenehallgatásra szánt művek átélése közben újabb és újabb érzelmek keletkeznek. A féltés, a szeretet, a bánat, az öröm stb. érzése tükröződik arcukon a dal, a zene tartalmának, hangulatának megfelelően.

Éneklés, zenehallgatás közben figyelje kisgyermek arcát!

A jó zene sajátos kifejezőeszközeivel – a dalok éneklése, hangszeres előadás, zenehallgatás – **érzelmi állapotot, hangulatot tud teremteni.** Pl. a karácsonyi zene, a karácsonyi dalok karácsonyi hangulatot teremtenek, a farsangi dalok a farsang vidám hangulatával töltenek el, és így tovább.

Ünnepeken, egyéb alkalmakkor használjuk ki a dal, a zene hangulatteremtő hatását! Énekeljünk együtt megfelelő hangulatú, illetve a hangulatot erősítő dalokat, hallgassunk hozzáillő zenét!

A jó zene azonban nemcsak érzelmeket, hangulatot kelt, de meg is tudja változtatni azt. Hideg, esős napon néhány friss, vidám dalt, kedves naphívogatót kell énekelnünk, és gyermekünk jókedvre derül. Ha a játék hevében nagyon felhevül, lecsendesíti őt egy csendes, kellemes ének vagy zene. Amikor a csecsemő, a kisgyermek valamiért sír vagy bánkódik, édesanyja énekhangjára felfigyel, s legtöbbször megnyugszik.

Tanuljunk meg kívülről néhány naphívogatót, esőbizztatót, tréfás dalt és vigasztalót! Az adott helyzetben a megfelelőt énekeljük!

A gyermek énképének, identitástudatának alakításában is nagy szerepe van az éneknek és a zenének. Segít abban, hogy a kicsi megérezze: „Ki vagyok én – fiú vagy lány?” Gyakran énekelünk, mondókázunk erről. A testérzékelő játékokon keresztül megismeri testrészeit, viszonyát a világhoz. A népi játékok, a népdalok, a magyarságunkról szóló dalok, mondókák már 3–7 éves korban megalapozzák a nemzeti öntudatot.

Feltétlenül legyenek a tarsolyunkban ölbeli játékok, kislányról szóló mondókák, énekek! Énekeljünk gyermekünknek népdalokat, a természetéről szóló énekeket, Kossuth-nótákat!

A zene a közösségi érzés, az összetartozás, a szeretet érzésének fejlesztésében is rendkívül fontos szerepet tölt be. A társadalom legelső láncszeme a család. Az anyával, a családtagokkal közösen végzett tevékenység örömmel tölti el a gyermeket. A hangok, dallamok, ritmusok, a gesztusok, a játékos mozdulatok, az általuk közösen átélt öröm, az együttes élmény egyaránt erős érzelmi kapcsolódást jelent az anya és gyermeke között, de a gyermeknek a család többi tagjával is – apával, nagyszülőkkel, testvérekkel –, amennyiben a közös zenés, játékos tevékenységekben részt vesznek. Kedvezően alakul az egymás iránti tolerancia, az empátia készsége is. A gyermek megérzi helyét, személyének fontosságát a családban.

A gyerekekkel végzett örömteli zenés-énekes együttlétek pozitívan hatnak vissza a felnőttekre is.

Figyelje meg, hogy a sok énekes-zenés élmény után hogyan alakul a gyermekével, illetve a többi családtaggal való kapcsolata!

A zenei nevelés számtalan lehetőséget ad a gyermek akarati, jellembeli tulajdonságainak fejlesztésére. Az énekes-zenés tevékenységek 3–7 éves korban már kitartást, türelmet, fegyelmet követelnek a gyermektől, elősegítik a szabálytudat, az együttműködési készség alakulását. Az énekekben, a zenében, a táncban rejlő rend és fegyelem áttevődik a nem énekes tevékenységekre is, és fokozatosan a gyermek sajátjává érik.

Fokozatosan tapasztalni fogjuk, hogy gyermekünk szociálisan egyre érettebbé válik!

A zene az esztétikai érzék fejlődésére, az esztétikai érzelmek kialakulására kiemelkedően nagy hatással van. Mint művészeti tevékenység, kapcsolatban van a másik két művészeti ággal is, az irodalommal és a képzőművészettel.

Készítsenek együtt rajzokat, festményeket az énekelt dalokról, a meghallgatott zenedarabokról! Mondjon gyermekének ritmikus versikéket, verses meséket!

Fejleszti a gyermek kreativitását, alkotókészségét azzal, hogy dallamot és ritmust talál ki énekes beszélgetéshez, mondókákhoz, versekhez, mesékhez, sőt az elkészített rajzaihoz. Mozgásokat talál ki és variál, ritmust improvizál, dalokhoz játékot, játékokhoz szabályokat talál ki. Mindez segíti őt az önkifejezésben, mely elengedhetetlen feltétele a boldog gyermekkorak és az egész emberi élet kiteljesedésének.

Ösztönözzé minderre gyermekét a lehetőségek megteremtésével, buzdítással, elismeréssel és dicsérettel!

ÉRTELMI KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSE

A dalok éneklése, hallgatása és a mozgás végzése megosztott figyelmet kíván. A gyermek figyel, amikor énekelnek neki, vagy éppen mondókáznak vele; a közös énekes-mondókás játékok során, hogy azt jól csinálja, jól mondja; amikor valamilyen zenei feladat élé állítják; édesanyja vagy a vele foglalkozó felnőtt mozdulataira; a zenehallgatási élmény közben stb.

Énekeljen, mondókázzon sokat gyermekének, majd amikor már lehet, vele együtt! Játsszon vele zenei játékokat, hallgassanak együtt zenét! Ezzel figyelmének összpontosítására készíti.

Fejlődik megfigyelőképessége. A gyermek megfigyeli és pontosan elsajátítja a szöveget, a dallamot, a mozgást; a hangszerek használatának helyes módját; érzékeli a ritmuskombinációk, a dallamfordulatok, a hangszínek, a hangmagasságok, a hangerő, a tempó közti azonosságokat, különbözőségeket stb.

Sokat énekeljen, táncoljon gyermekével, játsszanak a ritmussal, a tempóval, a hangerővel, a dallamokkal, a hangmagasságokkal, a hangszínekkel! A szövegeket, szabályokat, azonosságokat, különbségeket figyeltesse meg!

Fejlődik emlékezete. Sokszori újraéneklés során emlékszik a dalok dallamára, szövegére, a játék módjára, szabályaira. Dallam-, ritmus-, visszhangjátéknál emlékeznie kell a hallott motívumra. Dallamfelismerésnél megjeleníti emlékezetében a tanult dalok motívumait stb.

Sokszor mondja el a mondókákat, énekelje gyermekével azokat a dalokat, amelyeket szeretné, hogy megtanuljon. Játsszanak sok-sok dallam- és ritmusvisszhangjátékot!
A zenei tevékenységek fejlesztik gondolkodását. Gondolkodik, hogy helyesen nevezze meg a zenei fogalompárokat. Ha érti ezeket, máskor is tud halkabban-hangosabban, magasabban-mélyebben, gyorsabban-lassabban énekelni. Gondolkodik azon, hogy helyesen játszotta, táncolta-e az adott játékot, gondolkodik a szövegen, a motívumokon, a zenei feladatok helyes megoldásán. Részekre, elemekre bont, összehasonlít, újra összerak, összetett gondolkodási műveleteket végez.

Adjon gyermekének játékosan énekes zenés feladatokat! Énekeljen a gyermek különböző hangerővel, különböző tempóban, vegye észre a hangmagasságbeli és a hangsínbeli különbségeket, énekeljen szöveg nélkül, csak dúdolva stb.!

Fejlődik beszéde, beszédértése, beszédkézsége, beszédtempója. Gazdagodik szókincse, kifejezőkészsége, beszédtechnikája, artikulációja, légzéstechnikája, a hangok helyes kiejtése és a ritmikus szótagolás technikája is.

Példával, buzdítással, dicsérettel ösztönözze gyermekét arra, hogy sokat és bátran énekeljen, mondókázzon, mondjon hosszabb-rövidebb ritmikus szövegeket! Játsszon vele sok ritmusjátékot!

Fejlődik képzelete, különösen akkor, ha gyakran teremtünk képzelethelyzeteket, amelyekbe beleélheti magát. A gyermek által aktívan átélt képzelethelyzet az ének és a mozgás során jut kifejezésre. Ugyanakkor a zene és a dalok hallgatása, az ének és a mozgás során keletkezett belső képeket képes lerajzolni, lefesteni, szavakban kifejezni.

Adjon gyermekének lehetőséget, sőt ösztönözze őt arra, hogy zenei élményeit szavaival, mozgásával, ábrázolótevékenységével fejezze ki!

Gazdagodnak ismeretei. A hallás mint érzékelés, vele a zenei élmény sajátos eszköz a világ jobb megismeréséhez. A zörej és a zenei hang differenciált felfogása a környezet pontosabb megismerését jelenti, kiegészíti az addigi ismereteket.

A dalokon keresztül a gyermek ismereteket gyűjt a természeti, társadalmi környezetről – állatokról, növényekről, emberekről, emberi kapcsolatokról, ünnepekről, hagyományokról.

Matematikai tapasztalatokat szerez az énekes játékok során. Gyakorolja a számlálást, találkozik a relációkkal (több–kevesebb, hosszabb–rövidebb), a pár fogalmával stb.

Ismerjen és énekeljen gyermekének és gyermekével sokféle témájú és tartalmú dalt!

TESTI KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSE

A mozgásos énekes-zenés, táncos tevékenységek közben **fejlődnek a gyermek mozgáskoordinációs képességei, az egyensúlyérzéke, helyzetérzékelése, téri tájékozódó képessége.** Mozgása egyre harmonikusabbá válik, s kialakulnak azok a képességei, amelyek a későbbiek során alkalmassá teszik a társakkal való összehangolt együttmozgásra.

Az élénk mozgással járó tevékenységek erőteljes élettani ingert gyakorolnak a **vérkeringésre, a légző- és anyagcsereszervekre,** s kedvezően segítik elő azok működését.

Erősödnek az izmok és az ízületek.

Javul a gyermek testtartása.

Éneklés, mondókázás, zenehallgatás közben mozogjon, táncoljon együtt gyermekével!

„...ha nem ültetjük el a zenei szépség magvát a legzsengőbb korban,
később hiába próbálkozunk vele; ellepte a lelkeket a gyom.”

Kodály Zoltán¹

Hogyan teremtsük meg a kedvet az énekes-zenés tevékenységekhez

Az első és meghatározó zenei élmények a családban érik a gyermeket. Az anyának, az apának, az egész családnak fontos szerepe van abban, hogy a gyermek megszerezze a zene élvezetének és értésének hatalmát, s később, ha képességei és körülményei engedik, ő maga is muzsikáljon. Nem kell zeneileg magasan képzett embernek lenni ahhoz, hogy ezt tudjuk nyújtani gyermekünknek! Elég a jó szándék s a következőkben leírtak figyelembevételével.

Fontos, hogy **az anya, de természetesen az apa és a család többi tagja is szeressen énekelni, zenét hallgatni.** Ha ezt megérzi a gyermek, ő is kedvet kap hozzá. A kisgyermek életében a leghatékonyabb nevelési eszköz a példa. A gyermek nem azt teszi elsősorban, amit mondanak neki, hanem azt, amit a felnőttektől lát cselekedni.

Idejében **kezdje el a család a gyermek zenei nevelését!** Kodály Zoltán szerint a **gyermek megszületése előtt kilenc hónappal.** Amióta ő ezt kimondta, a kutatási eredmények is bebizonyították, hogy a magzat hallja, ha beszélnek hozzá, ha énekelnek neki.

Sokat énekeljen, mondókázzon a gyermekének, a gyermekével elsősorban az anya, de természetesen a család többi tagja is! Különösen a nagymamák vállalhatnak ebben még nagy szerepet. Az is fontos, hogy erre időt szánjunk, de az is, hogy az adódó lehetőségeket, helyzeteket kihasználjuk a különböző alkalmakkor, illetve tevékenységek közben.

Az ének, a zene megszerettetéséhez, a kapcsolódó játékok örömteli végzéséhez legfőbb ösztönző a szülő személye. A 0–7 éves korosztálynak rendkívül nagy szüksége van arra, hogy a szülő a gyermekét a csak neki szánt figyelmével megajándékozza, vele együtt tevékenykedjen, és személyes magatartásával pozitív példát mutasson.

¹Kodály Zoltán: *Visszatekintés II.* 494. o.

Ne helyettesítsük a szülői beszéd- és énekhangot magnóról, CD-ről, tévéből vagy rádióból szóló gépzenevel! A gyermeknek arra van szüksége, hogy minél több őhozza szóló nyugodt, kedves, derűs, vidám beszédet, mondókázást, éneklést, játékot halljon, amelynek ő a főszereplője.

Főleg ne vásároljuk meg gyermekünk számára a különböző divatos zenekarok érték nélküli hangfelvételeit!

Mindig az érzelmein keresztül közelítsünk a gyermekhez! Ő azt csinálja szívesen, amihez kedve van. Elsősorban meg kell szerettetni vele az énekes-zenés tevékenységeket, **mégpedig mindig a játék és az öröm élményén keresztül.** Amikor nincs kedve hozzá, akkor soha ne erőltessük! Ezzel sokat árthatunk a zeneszeretet kialakításában.

Ne szerepeltessük a magunk kedvéért, s ne erőltessük, hogy mások előtt produkálja magát!

Nyilván, ha kedve van a szerepléshez, engedjük, s dicsérjük is meg érte! Tudni kell azt is, hogy **az éneklési kedv megteremtésében nagy szerepe van a sikerélménynek.** Ahhoz viszont el kell juttatni őt akkor is, és főleg akkor, ha csak ketten énekelünk vele!

Legyünk mindig türelmesek a gyermekkel, s pozitív értékeléseket alkalmazzunk. A pozitív motiváció – a dicséret, az ösztönzés, a jutalom stb. – mindig összhangban van saját értelmével, így megerősít, fokozza az energiát, a kedvet és a tanulás eredményességét. Ezzel szemben a negatív értékelések – a leszólás, a büntetés, a félelem stb. – gátolják a gyermeket, energiáját gyengítik, elveszik a kedvét a további énekléstől, zenéléstől.

Soha ne megtanítani akarjuk a mondókákat, énekeket a gyermekkel, hanem „csak” játszunk vele! Ez az ő legfőbb életkori sajátossága, ezt mindig örömmel teszi, és eközben tanul a legtöbbet. Amíg egészen kicsi, annak örülünk, hogy figyel és hallgat minket, majd megismétel részleteket, s hangicsálni kezd!

Egy-egy mondókát, dalt sokszor ismételjünk egymásután! Ezeknek a legtöbbször csupán néhány másodperces kis gyermekdaraboknak ugyanis drámai szerkezete van, megvan bennük a feszültség és az oldás. A drámai hatás az ismétlések alatt csak fokozódik. A gyermek újra és újra a katarzisz élményében akar részesülni, ezért kívánja annyiszor hallani és mondani a mondókát, a dalt. A sokszori elmondás a mondóka, a dal megtanulását is eredményezi.

Értékeljük a gyermek maga alkotta kitalálásait, halandzsa szövegeit! Ne nevéssük ki miattuk, ne állítsuk le azzal, hogy értelmetlenek, hanem inkább buzdítsuk őt továbbra is! Ezeknek nagyon fontos szerepe van beszédének a fejlődésében, az önkifejezésében, sőt a megnyugvást és az érzelmi feszültség levezetését segítik számára.

Ösztönözzük a kisgyermeket arra, hogy találjon ki dallamot a mondókákhoz, és időnként beszéljünk vele énekelve! Erre mutassunk példát először mi, azután őt is buzdítsuk! Nagy örömet jelent számára ez a zenei alkotótevékenység, amikor szabadon játszhat a dallammal, s közben megmutatkozhat kreativitása.

Gyakran teremtsünk képzelethelyzetet: ezzel megmozgatjuk a gyermek fantáziáját, fokozzuk képzelőerejét, s így könnyen belekerül a dal, a zenedarab által közvetített érzelmi közegbe!

Nagyon hatásos, ha a dal, a mondóka hangoztatását játékos mozgással kötjük össze, vagyis megjátsszuk a szöveget. A dalt és a mondókát kísérő játékos ritmikus mozgás ugyanis megerősíti a zenei élményt. Nem elsősorban a szöveg, hanem a ritmus az, amely az élményt nyújtja. Figyeljük meg, hogy a kicsi gyermek sohasem énekel mozgás nélkül!

A nagyobb gyerekeket már erősen motiválja a közös kitalálás öröme is, amikor a mozgást nem előre meghatározott szabály szerint végezzük, hanem az közös kitalálás eredménye.

Mindig a 0–7 éves korú gyermeknek való zenei anyagból válogassunk, ez pedig elsősorban a néphagyomány! Ebben a korban a gyermek a magyar népi mondókákon, énekeken, játékokon, népdalokon keresztül elsajátítja zenei anyanyelvét, megalapozza zenei ízlését és magyarságtudatát. Beszédét is ezek fejlesztik a legtökéletesebben, érzelmileg is, tartalmukat tekintve is ezek állnak hozzá legközelebb. „Fűrösszük a gyermeket a népdalokban, nevelődjön bele a hagyományokba” – mondta

Kodály. Erre az intézményekben – óvodában, bölcsődében – nagy hangsúlyt fektetünk, de figyelnie kell erre a családnak is.

A magyar hagyományok mellett válogathatunk gyermekünk számára más népek dalaiból is, valamint a színvonalas műzei alkotásokból. A dalok, mondókák zömét azonban a magyar gyermekjátékok tegyék ki!

Mindig vegyük figyelembe gyermekünk életkorát, s eszerint válasszunk hosszúságában és tartalmában megfelelő zenei anyagot, játékot! Minél kisebb a gyerek, annál rövidebbek legyenek a mondókák, a dalok, egyszerűbbek a dallamok, a mozdulatok és a játékszabályok! Ahogyan nő a kisgyermeknek az életkora, s egyre fejlettebbé, ügyesebbé válik maga is, úgy válhatnak ezek a tényezők egyre bonyolultabbá.

Nem kell arra törekedni, hogy túlságosan sok mondókát, éneket tanuljon meg a gyermek! Az a lényeg, hogy sokat, sokfélét és sokszor halljon a gyermek a szülőtől. Hál' Istennek, hatalmas zenei anyag áll a rendelkezésünkre, amelyből válogathatunk, ez a könyv is sokat tartalmaz belőle. Fontos, hogy a gyermek korának és képességeinek megfelelőt válasszuk! A választásban mindenképpen benne van a saját ízlésünk, szimpátiánk is, és a gyermek is jelzi, melyek számára a kedvesek. Ezeket részesítsük előnyben!

Zenei élményként természetesen akárhányat elmondhatunk.

Soha ne fejlesztő szándékkal énekeljünk, mondókázzunk, zenéljünk gyermekünkkel! A zene személyiségformáló ereje e tevékenységek közben, magától érvényesül, s a gyermek zenei képességei is természetes módon fejlődnek. Természetesen fejleszteni is lehet – és kell is –, de azt bízzuk a pedagógusokra!

Időnként vigyük el a már óvodáskorú gyermekünket életkorának megfelelő zenei darabokra, színházba, hangversenyre!

TARTALOM	
Ajánlás	5
Ajánlás	6
Előszó.....	7
Útmutató a CD használatához.....	8
AZ ÉNEK, A ZENE GYERMEKRE GYAKOROLT HATÁSA.....	9
Érzelmi és szociális képességek fejlődése.....	10
Értelmi képességek fejlődése	11
Testi képességek fejlődése.....	12
HOGYAN TEREMTSÜK MEG A KEDVET AZ ÉNEKES-ZENÉS TEVÉKENYSÉGEKHEZ.....	13
GYAKORLATI ÚTMUTATÓ AZ ÉNEKES-ZENÉS ÉLMÉNYEKHEZ.....	17
ALTASSUK, RINGASSUK!.....	19
Altatók, ringatók	20
JÁTSSZUNK VELE ÖLBÉLI JÁTÉKOKAT!	24
A kéz játécai	27
Mutogató, simogató játékok	31
Hintáztatók	35
Höcöggetők	36
Táncoltatók	38
Állni tanítók, sétáltatók	40
Etetők	42
Ébresztők, öltöztetők.....	43
Fürdetők	45
Gyógyítók, vigasztalók.....	46
ÉNEKELJÜNK, MONDÓKÁZZUNK TEVÉKENYSÉGEINK KÖZBEN!.....	48
Sütünk, főzünk, mosunk, varrunk	49
Kínálgatunk, hívogatunk	53
Ritmizálunk	54
MOZOGJUNK EGYÜTT!	59
Hintázunk.....	59
Járunk-kelünk	63
Futkározunk.....	64
Szökdelünk.....	67
Ugrálunk.....	68
Labdázunk	69
Egyensúlyozunk	70
Lovagolunk	76
Táncolunk	79
KÉSZÍTSÜNK HANGSZEREKET!	84
Játszunk a ritmussal	88
ALKOSSUNK EGYÜTT!.....	97
Rajzolunk, festünk	97
Vágunk, hajtogatunk	104

TANULJUK MEG AZ ÉVSZAKOKAT!	113
Játszunk a tavasszal	115
Játszunk a nyárral	116
Játszunk az ősszel.....	117
Játszunk a télel.....	118
SÉTÁLJUNK, KIRÁNDULJUNK!	121
Énekelünk, mondókázunk a növényekről	121
Énekelünk, mondókázunk az állatokról	123
Énekelünk a napról, a holdról	135
Énekelünk, mondókázunk az esőről	137
Énekelünk, mondókázunk a szélről	138
Almát szedünk.....	139
Koszorút fonunk	140
Szánkózunk.....	141
Hóembert építünk.....	142
Hangszereket készítünk	143
Játszunk a ritmussal	145
ÜNNEPELJÜNK!	147
Várjuk a Mikulást	147
Karácsonyra készülünk	149
Újévet köszöntünk	155
Farsangolunk.....	157
Húsvétra készülünk	158
Születésnap, névnap a családban	159
Anyák napja	161
Nemzeti ünnepeink.....	164
BÁBOZZUNK!	167
Beszélgetünk bábjainkkal.....	167
JÁTSSZUNK MESÉLÉS, VERSELÉS KÖZBEN!.....	176
Mesélünk, verselünk, énekelünk	176
Mondókázunk.....	187
Játszunk.....	191
HALLGASSUNK ZENÉT!	193
ÉNEKELJÜNK NÉPDALOKAT!	196
Énekelünk	196
Bibliográfia.....	208
Kottatár.....	209
Tartalom.....	215